

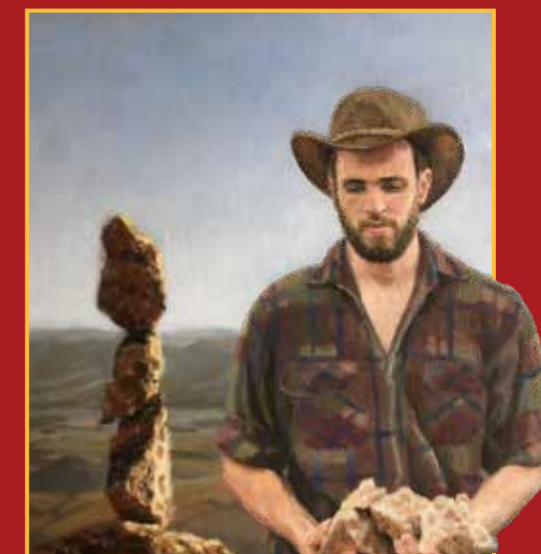
בין הכסאות

היא מציירת מלחמה על לוחות עץ מאושוויץ וחוזרת שוב ושוב לכסא הנדנדה שקיבלה מאמה ע"ה. האמנית חני כהן זדה בראיון על אמנות, ומסרים עמוקים שנחבאים בין הקווים

חני כהן זדה (56), אם לשבעה בנים וסבתא לנכדים המתגוררת בטלמון, היא אמנית וציירת פיגורטיבית. בימים אלו מוצגת תערוכת היחיד השמינית שלה, לצד תערוכות קבוצתיות רבות בהן השתתפה.

מותי זיהית את הרצון לעסוק באמנות?

בבית הספר הייתי "הציירת", זו שמציירת ציורים לכל תוכנית ואחראית על תפאורות בהפקות בית ספריות. כשבגרתי, התחלתי ללמוד עיצוב גרפי וקליגרפיה ותכננתי לעסוק בתחום של אמנות חזותית, אולם אז הגיעו הילדים בזה אחר זה ובחתי להקדיש את כל כולי לגידולם. ברגעים של פנאי, עסקתי בתחומים שונים של יצירה, הכנתי כתובות מעוטות ולמדתי ליצור ויטראז', אבל החלום הגדול נשאר בצד וחכי להגע הנכון. כשהקטן היה בן 3 והתחלתי לישון לילות שלמים, החלטתי שהגיע הזמן ללמוד מהתחלה. נרשמתי לבית ספר "התחנה" לציור ורישום פיגורטיבי. הלימודים היו יסודיים ומעמיקים מאוד, בשנה הראשונה עסקנו ברישום בלבד, ורק בשנה השנייה ואילך השתמשנו בצבע. מאז, הפך הציור לחלק משמעותי מחיי.

מהי אמנות טובה בעינייך?

במקום בו למדתי, התייחסו לציור כאל ניגון. ניגון זו יצירה מופשטת שחומרי הגלם שלה הם מנעד רחב של טונים וצלילים. המלחין מוזג צלילים אלו באלו ויוצר חוויה שמעבירה סיפור בלי מילים, ומחוללת תגובה רגשית שמגיעה ממקום שאינו רציונלי ומובנה. בציור, האמן יוצר סימפוזיה חזותית המורכבת מזיגה של צבעים, כתמים, גוונים ותנועותיות, וכשמשלבים אותם זה בזה בצורה נכונה ומוקפדת, נוצרת יצירת אמנות שמותירה את הצופה בה נרגש ומנסה למצוא מילים שיביעו את החוויה שלו. באופן אישי, מעבר למיומנות הטכנית שביצירת הרמוניה כזו, חשוב לי שהציור עצמו יביע מסר. לאמנות טובה יש כמה רבדים, ולי חשוב להעמיק עוד ועוד ולא להשאר ברובד הראשון של חווית האסתטיקה של הציור. בעבודת אמנות טובה יש השקעה אדירה ושילוב של מח, לב ויד.

מהו המסר שאת מעבירה דרך הציורים שלך?

סיפור טוב הוא כזה שגם כתוב טוב מבחינה ספרותית, וגם מוביל למהלך סיפורי שמרומם את הקורא. ספר שכתוב טוב אך מותיר את הקורא בתחושה חמוצה, או סיפור נהדר שכתוב בצורה שטחית – לא יספקו את החוויה הזו. המסר העיקרי שאני מעבירה בציורים שלי הוא מה שאני מכנה "דיעת ההפכים היא אחת", ביטוי שלמדתי מספריו של המהר"ל מפראג וגם היה שמה של אחת התערוכות שלי. הקב"ה ברא את העולם בצורה שאור וחושך, טוב ורע, חיים ומוות משמשים בו בערבוביה. כדי לבחור בטוב, צריך להכיר את הרע. כדי להתקדם באמת בעבודה הפנימית שלנו, אי אפשר להתכחש לרע. רוב האנשים מתעלמים מהרע או לחילופין, נסחפים אחריו. בציורים שלי אני תמיד מביאה את החסר, את הפגום, את הכואב שדרכו אפשר לבחור בחירה אמיתית וכנה בטוב.

רבים מהציורים שלך מכילים מוטיבים חוזרים, כמו כסא נדנדה, כתר, אלמנטים מרחפים או מטושטשים; מהי המשמעות שלהם?

כסא הנדנדה הוא סמל שאיתו התחלתי כבר בתחילת מסע ההתפתחות האמנותי שלי, ולמעשה עברתי איתו תהליך ממושך ועמוק. באחת ממטלות הלימודים נדרשתי לצייר פריט כלשהו מהבית, ובחתי בו באקראי, רק אחר כך הבנתי כמה שהבחירה הזו הייתה מכרעת. הכסא הוא כסא נדנדה זעיר של ילדות. קיבלתי אותו מאמא שלי כשהייתי בת 3, ומאז הוא הלך איתי לכל מקום. אמא שלי נפטרה בגיל צעיר, היא הייתה בת 54 ואני הייתי אם צעירה לשלושה קטנים. מאז, הכסא הפך להיות מעין סמל של אמי החסרה כל כך. שמרתי עליו מכל משמר, עם חבורה של שבעה בנים שובבים היה צריך להחביא אותו היטב כדי שלא ישבר. בציור השני ציירתי את הבן שלי יושב עליו ובשלישי, את עצמי יושבת בו על אף ממדיו הקטנים. מאז, הוא התגלגל לעשרות ציורים שבכל אחד מהם הוא מסמל את האימהות הפנימית, שהיא גם יכולת להכיל ללא תנאי. היכולת להתייחס לעצמנו בצורה אימית, על החסרונות, הפגמים והשגיאות שעשינו. העגלגלות והתנועותיות שלו מסמלים את השיח ההדדי בין השכל לרגש, את החיבור שאנחנו יוצרים בכל פעם שיש בתוכנו מאבק פנימי.

הציורים מגלים טפח ומכסים טפחיים, אלו עוד רמזים מסתתרים בהם?

באחד מציורי הכסא, תלויה מאחור השמלה שלבשתי בחתונת בני הבכור. לחתן ילד זו חוויה מורכבת; מצד אחד שמחה והודיה על שזכינו לרגע הזה; מצד שני זו פרידה ממערכת יחסים יקרה שעוברת תפנית, פרק שנסגר ולעולם לא יחזור. בדיוק באמצע התמונה עובר קו סמוי מהעין, שניתן לזהות אותו רק במבט מעמיק, והוא מסמל את האיחוי של שני הרגשות המנוגדים האלו לכדי חוויה אחת, ואת החיבור לקב"ה בתוך השותפות שלנו בגידול הילדים. אלמנטים אחרים שמרחפים בחלל רומזים למשהו שקיים ולא קיים, תלוי תודעה. אלמנטים מטושטשים מספרים על תהליכים שקורים מאחורי הקלעים או על הרקע לסצנה הנראית בציור.

סדר היום

מחלקת את זמני בין היצירה למשפחה. יש ימים המוקדשים למשפחה בלבד, ויש ימים שהם ימי יצירה, בהם אני מציירת עבודות חדשות או עוסקת בחלק של הגשת היצירה לעולם ועבודה מול גלריות.

דמות מופת

אבא שלי. לומדת ממנו איך להיות את החיים. הוא בן 87 ועדיין עובד כפרופסור לקרדיולוגיה.

בעלי, שמחזיק את הצד הריאלי של המשפחה. הוא אדם מיוחד מאד, וממנו למדתי איך מקשיבים בענווה וכבוד לדעות של הצד השני, גם אם הן שונות משלי בתכלית, יכולת חשובה שאינה מובנת מאליה בתקופה בה אנו חיים.

הפחד שלי

בעיני, פחד הוא רגש שמספר סיפורים המתבססים על אשליה או עיוות כלשהו. אני לא נותנת לפחדים לנהל אותי, עבורי הם איתות למושהו שמבקש עיבוד ועבודה.

המשאלה שלי

שיבוט משיח וזנכה לשלום אמיתי.

פרט סודי עלי

נולדתי בארה"ב, עלינו לארץ כשהייתי בת 5, ערב מלחמת יום כיפור. אני זוכרת בעיקר את הפער החד בין חיי השפע בארה"ב לחיים המצומצמים יחסית בארץ, ואת הכאוס הגדול שהתחיל עוד לפני שהספקנו להתאקלם.

אדם ששינה את חיי

רחל ארבוס, שהייתה מורתי להורות ומודעות עצמית. ימימה אביטל ע"ה שהרעיונות העמוקים שלה מלווים את חיי ואת יצירות האמנות שלי, ומורי ליצור - ארם גרשוני ודוד ניפו.

המקום אהוב עלי

הטבע הארץ - ישראל.

איזו עצה את יכולה לתת לאמנים בתחילת דרכם?

הרבה אמנים משתוקקים להתפרסם, להציג במקומות נחשבים ולמכור ציורים. עולם האמנות היום דורש מאמנים להתיישר לפי קו מחשבה מסוים, בדרך כלל שמאלני ופרוגרסיבי, ולעסוק בערכים המזיקים ליהדות ולאנושות באופן כללי. תהיו נאמנים לעצמכם ולערכים שמובילים את חייכם, אל תחפשו לקבל אישור חיצוני במחיר ויתור על אמונות וערכים. עצה נוספת היא, כמוכן, להתמיד ולהתאמן גם כשקשה. הדרך לציור טוב רצופה בשעות ארוכות של אימונים, אל תבטלו את היצירות שיוצאות מכם בשלב האימון, הדרך עצמה היא חשובה ובעלת משמעות משל עצמה.

מהן השאיפות לעתיד?

להביא את תערוכת "משיב הרוח" לקהלים חדשים. להמשיך ליצור ולהגיע ללבבות ברחבי העולם.

איך את מתכננת ציור?

ההתחלה תמיד במחשבות, רעיון מופשט שמחפש מקום. בדרך כלל אני יודעת אילו אלמנטים אני רוצה לשלב ומתחילה להכין סקיצות מהירות שיתנו לי כיוון למה שהציור הולך להכיל. לאחר שאני מכינה סקיצות, אני עוברת לשלב הציור עצמו.

מהו הציור האהוב עלייך ביותר, או כזה שהביא אותך להישג מקצועי חדש?

ציור שנקרא "אמונה". הוא מציג את הסצנה של אשת עובדיה היוצקת שמן לפכים כהוראת אלישע הנביא. זו הייתה התקדמות מקצועית מבחינתי, כיון שמדובר בציור גדול במיוחד ועבודה עם מודל אנושי, במקרה הזה, כלתי הטרייה. עבודה עם מודל היא שונה מעבודה לבד בסטודיו, שהיא אישית מאד, רק אני והבד. בחודשים הקרובים אנחנו גרים בבודפשט, שזו עיר שביקרתי בה כבר עשרות פעמים, ומכאן קל לצאת לטיולים ברחבי היבשת. נשים אמרו לי בדמעות: הבאת אותנו למקומות שלא ידענו שקיימים, שלא חלמנו שנוכל להגיע אליהם אי פעם.

איך השפיעה המלחמה על האמנות שלך?

לפני שנה בדיוק יצאנו למסע משפחתי למחנה ההשמדה אושוויץ במסגרת מצעד החיים. אבא שלי הוא ניצול שואה, ועבורו זו הייתה חוויה מרגשת במיוחד; להגיע למקום בו נרצחו כל כך הרבה יהודים כשהוא מוקף בעשרות צאצאיו. בסיים הסיוור קיבלנו לוחות עץ עליהם התבקשו לכתוב משהו מהרהורי הלב בעקבות הביקור. נעצנו את הלוחות בין פסי הרכבת שהובילו את היהודים להשמדה, תוך שאנחנו שרים שירי אמונה וחיוק.

לפני שעזבנו את המקום ניגשה אלי המדריכה וכידיה ערימה של לוחות מיותמים. "תעשי איתם משהו אמנותי", היא ביקשה ממני. לא נוקקתי ללוחות כאלה, ידעתי שהם רק יעמיסו על הסטודיו ולא חשבתי שהם יגיעו לידי שימוש אי פעם, אך לקחתי אותם בכל זאת. כך, בלי להתכוון הטילה עלי שליחות שמהותה התבררה לי רק בהמשך. לאחר מתקפת שבעה לאוקטובר, הציפו אותי חזרה הזכרונות מאושוויץ, הרגשתי כאילו כמעט חזרנו לאותו תסריט, אלמלא הניסים העצומים וגבורתם של אנשים אמיצים שמסרו את נפשם ועצרו את הטבח בגופם, שלא ימשיך הלאה לעומק המדינה. החלטתי להקדיש את 40 לוחות העץ לארבעים רגעים של מסירות נפש יהודית, וכך במשך 40 יום ציירתי על הלוחות ציורים שונים, חלקם היו על בסיס תמונות שהתפרסמו בתקשורת ונגעו לליבי. הלוחות הפכו לתערוכה בשם "משיב הרוח" והיא מוצגת כעת בפעם הרביעית.

ניתן לראות את הציורים בגלריית "דונבך קונטמפוררי" ברחוב המלך דוד בירושלים, גלריה המנוהלת בידי אורי רוזנבך, סוחר אמנות חרדי